

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського
Історичний факультет
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

ДРУГА ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
СТУДЕНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

11 квітня 2024 р.

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Історичний факультет
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова**

РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

**ДРУГА
ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

11 квітня 2024 р.

Вінниця – 2024

Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 11 квітня 2024 р. / відповід. ред. І.М. Романюк. Вінниця : ВДПУ, 2024. 207 с.

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №9 від 8 травня 2024 р.)

У збірнику наукових праць на основі широкого кола джерел та літератури висвітлюються актуальні проблеми регіональної історії України.

Редакційна колегія:

І.М. Романюк, доктор історичних наук, професор, відповідальний редактор;

Ю.А. Зінько, кандидат історичних наук, професор;

В.О. Гребеньова, кандидат історичних наук, доцент;

Т.Р. Кароєва, доктор історичних наук, професор;

О.А. Коляструк, доктор історичних наук, професор;

О.І. Криворучко, кандидат історичних наук, доцент;

І.В. Мазур, кандидат історичних наук, доцент;

О.А. Мельничук, доктор історичних наук, професор;

І.І. Ніколіна, кандидат історичних наук, доцент;

Ю.С. Степанчук, доктор історичних наук, професор;

УДК 94(477) (06)
Р32

© Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
2024.

© Автори статей

З М І С Т

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Максим Тихолаз	8
БАРСЬКА КОНФЕДЕРАЦІЯ ТА ЇЇ ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	
Єгор Пархоменко	12
ОСОБЛИВОСТІ ГЕРАЛЬДИКИ ПОДІЛЛЯ	
Олена Якубовська	15
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ ВІННИЦЬКОГО ПОВІТУ НАВЕСНІ 1918 РОКУ	
Даріна Бінковська	19
УЧАСТЬ ЖІНОЦТВА У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ 1917-1921 РР.	
Анастасія Білик	23
ДИРЕКТОРІЯ УНР ТА ЗОУНР: ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ (ЛІТО-ОСІНЬ 1919 Р.)	
Іван Олійник	27
РЕЛІГІЙНА ДИНАМІКА НА ПОДІЛЛІ В 1920-Х РОКАХ	
Анастасія Рога	32
СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ОБМЕЖЕННЯ «ПОЗБАВЛЕНЦІВ» В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ	
Ігор Мусієнко	36
ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ В ПЕРЕДДЕНЬ НЕПУ	
Вікторія Хавтирко	40
СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ У 1920-Х РОКАХ.....	
Марина Дика	43
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЖИТОМИРЩИНІ В 1920-1930-Х РР.	
Поліна Кердань	46
ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПРО ГОЛОДОМОР-ГЕНОЦИД 1932–1933 РР. В УКРАЇНІ СУЧАСНИМИ ЗАРУБІЖНИМИ МИТЦЯМИ...	

Ганна Миколіук

ЕТАПИ ВЕРБУВАЛЬНОЇ КАМПАНІЇ УКРАЇНЦІВ НА РОБОТИ ДО НІМЕЧЧИНИ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	49
--	----

ІСТОРІОГРАФІЧНІ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Катерина Калантурська

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ І МІСЬКОЇ ГЕРАЛЬДИКИ ПОДІЛЛЯ У XV – XVIII СТ.	53
---	----

Ангеліна Августінова, Тетяна Піменова

ВІННИЧЧИНА НА СТОРІНКАХ ПЕРШИХ ВИДАНЬ «БРИТАНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ» (XVIII СТ.).....	56
--	----

Андрій Бойда

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ В. ПОРАЙКА В АВСТРИЙСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ (1888-1914)	59
---	----

Яна Калинчук

ГУЦУЛЬЩИНА НА СТОРІНКАХ ПРАЦЬ НАДНІПРЯНСЬКИХ ЕТНОГРАФІВ В ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ.	63
--	----

Олена Мордас

ВІДОБРАЖЕННЯ У ГАЗЕТІ «РАДА» ВИБОРІВ ДО ТРЕТЬОЇ ДУМИ У 1907 Р.	66
--	----

Людмила Данильчук

КУЛЬТУРНІ ПОДІЇ У СУСПІЛЬСТВІ ПРЕДСТАВЛЕНІ У ГАЗЕТІ «РАДА» У 1910 Р.	70
--	----

Марія Довгань; Дарина Уманець

ІНФОРМАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ФОНДУ ВІННИЦЬКОГО ПОДАТКОВОГО ІНСПЕКТОРА (1892-1918) ДЛЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	72
---	----

Максим Бочуля

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ НА ШПАЛЬТАХ ГАЗЕТИ «ПОДІЛЛЯ»: ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ КОНТЕКСТ	77
--	----

Роман Мазур

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ПОДІЛЛІ 1917 Р. У СПОГАДАХ О. СНЕГОВА	80
---	----

Анна Власюк

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЗМІН В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ ПЕРІОДУ НЕПУ (1921-1928 РР.).....	84
--	----

Марина Колесюк

МОНОГРАФІЯ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО «ІСТОРІЯ ТУРЕЧЧИНИ» (1924)	86
--	----

Сергій Борзов

ТАКТИКА І СТРАТЕГІЯ БІЛЬШОВИЦЬКОГО ТЕРОРУ В ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ РОБЕРТА КОНКВЕСТА	89
---	----

Каріна Кропивницька

МАТЕРІАЛИ ДЕРЖАРХІВУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ «ВОЛИНОК» У 1932 Р. В НАДРОССЯНСЬКОМУ КРАЇ	93
--	----

Юлія Івасюта

ДОСТУП ДО АРХІВІВ РАДЯНСЬКИХ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ В М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ: ЮРИДИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ	95
---	----

Олександра Горпинич

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ НА ЖИТОМИРЩИНІ (1930-1940 РОКИ)....	98
---	----

Дарина Бачманюк

ГАЗЕТА «ДІЛО» ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДЕПУТАТІВ У ПАРЛАМЕНТІ ПОЛЬЩІ 1938-1939 РР. ...	101
--	-----

Анатолій Добровольський

УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІЯ НА ШПАЛЬТАХ «УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ЖУРНАЛУ» (1990-2024 РР.)	104
---	-----

**РЕГІОНАЛЬНА ІСТОРІЯ В СУЧАСНІЙ
СОЦІОГУМАНІТАРИСТИЦІ**

Максим Зайцев

МЕТОДИ КОНСПІРАЦІЇ «ФІЛІКІ ЕТЕРІЇ» У ЇЇ ОДЕСЬКИЙ ПЕРІОД	109
---	-----

Михайло Панасюк

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРАВОСЛАВНИХ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД ПОДІЛЛЯ В РАДЯНСЬКОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ 1920-Х РР.	112
---	-----

Соломія Павлишин

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ПРИКЛАДІ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ СТЕПАНА БАНДЕРИ	116
---	-----

Наталія Шепітак

ВИВЧЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ М. КАЛУШ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	122
--	-----

Людмила Бабій

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА РУМУНСЬКОЇ ОКУПАЦІЙНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО УКРАЇНЦІВ ВІННИЧЧИНИ ПОЧАТКОВОГО ПЕРІОДУ ЇЇ ОКУПАЦІЇ	129
---	-----

Дмитро Каліберда

РЕЛІГІЙНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЧИ ПІДПІЛЛЯ?: ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ НА ВІННИЧЧИНІ В КОНТЕКСТІ РАДЯНСЬКОЇ АТЕЇСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ 1950-1960 РОКІВ.....	131
---	-----

Вікторія Хотинська

РОЛЬ УГКЦ В КОНСОЛІДАЦІЇ НАЦІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2024 РР.: КАПЕЛАНСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ.....	134
--	-----

Артур Прилюк

ДИНАМІКА ЕТНОГРАФІЧНОЇ МАПИ СХІДНОЇ УКРАЇНИ.....	138
--	-----

Андрій Марков

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ТА БІЛОРУСЬКІ ПРОТЕСТИ 2020 Р.: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ	144
--	-----

Віктор Пронько

ПОХОВАЛЬНО-ПОМИНАЛЬНІ ЗВИЧАЇ І ОБРЯДИ У С. ДЕРЕБЧИН (ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	149
--	-----

Тамара Гасєвська

СВЯТО ІВАНА КУПАЛА В С. САМГОРОДКУ ХМІЛЬНИЦЬКОГО РАЙОНУ (КОЛИШНЬОГО КОЗЯТИНСЬКОГО) ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	152
---	-----

Микола Білик

ВЕСІЛЬНІ ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ С. БАБИН ЩО НА ВІННИЧЧИНІ.....	155
--	-----

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Сніжана Богатко

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ЧАС ЕПІДЕМІЇ ЧУМИ У XIV СТ.	159
---	-----

Катерина Гноєва

МІСТО-МУЗА: ЯК УМАНЬ НАДИХАЛА ВЕЛИКИХ ТВОРЦІВ.....	161
--	-----

Юрій Бідун

СПРАВА БУДІВНИЦТВА ЖИТЛОВИХ КВАРТИР ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ КИЇВСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ (1903-1904 РР.).....	166
---	-----

Ліза Гоцій

КРИМІНАЛЬНІ ЗЛОЧИНИ В ЛІТИНСЬКОМУ ПОВІТІ У СІЧНІ-КВІТНІ 1918 РОКУ	168
--	-----

Вікторія Шевчук

МІЛІЦІЯ ЯМПІЛЬСЬКОГО ПОВІТУ НАВЕСНІ 1918 РОКУ: КАДРОВИЙ СКЛАД ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	172
---	-----

Максим Сівак

ВИБОРИ ДО УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ У С. РАЙКІВЦІ ПРОСКУРІВСЬКОГО ПОВІТУ.....	175
--	-----

Богдана Бойчук

ПОЛІТИКА ПАЦИФІКАЦІЇ НА ЗЕМЛЯХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ В 1930-ТІ РОКИ	178
---	-----

Юлія Присяжнюк

ОЛЕКСАНДР ГАНЖА – ВИДАТНИЙ МИТЕЦЬ ІЛЛІНЕЧЧИНИ.....	181
--	-----

Вікторія Гриняк

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЛЕМКІВ МОНАСТИРИЩИНИ.....	184
---	-----

Богдана Васевич

ВПЛИВ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ (РЕГІОНАЛЬНИХ) ІДЕНТИЧНОСТЕЙ	188
---	-----

Наталія Якубів

СТАРТАП ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПАМ'ЯТКОХОРОННОЇ РОБОТИ В ШКІЛЬНОМУ ТА СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	192
--	-----

Віктор Танасієнко

ПЕРША СУДОВА РЕФОРМА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ	196
--	-----

Микола Побережнюк

ЄВРЕЙСЬКІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ СМТ. ТОМАШПІЛЯ НА ВІННИЧЧИНІ	199
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	203
-----------------------------	-----

2. Kasper Niesiecki, J.N. Bobrowicz: Herbarz Polski. T. 1. Lipsk: 1839-1846, 582 s.
3. Гречило А. Б. Українська міська геральдика. Київ: [б.в.] ; Львів: Українське геральдичне товариство, 1998. 191 с.
4. Напиткін В. Геральдика Хмельниччини. Тернопіль, 2005. 48 с.
5. Осетрова Г. Усміхнене сонце, або про історію герба Поділля // Прапор Жовтня, 1990. 18 лютого.
6. Панченко В.О. Міська геральдика старої України. Київ : Веселка, 2021. 599 с.
7. Трубочанінов С.В.. Територіальна і міська геральдика Поділля: історія та сучасний стан // Освіта, наука і культура на Поділлі. 2011. Т. 18. С. 424-440.
8. Савчук Ю.К. Міська геральдика Поділля. Вінниця: Континент-ПРИМ, 1995. 143 с.
9. Українська геральдика. Режим доступу: <http://heraldry.com.ua/index.php3?lang=U&context=info&id=1>
10. Українське геральдичне товариство. Режим доступу: <http://uht.org.ua/ua/part/terytot/oblasti/#vin>

Олена Якубовська

*студентка 2 курсу гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(о. п. «Середня освіта. Історія»)*

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ ВІННИЦЬКОГО ПОВІТУ НАВЕСНІ 1918 РОКУ

Анотація: У статті аналізуються суспільно-політичні процеси у Вінницькому повіті після звільнення теренів краю від більшовиків. Охарактеризовано настрій місцевого населення, показано їхнє бачення щодо вирішення найбільш актуальних питань моменту. Зосереджено увагу на практичній діяльності міліції із забезпечення правопорядку.

Ключові слова: повіт, Вінниця, селяни, іноземні війська, повітовий комісар, земельний комітет.

Abstract: The article deals with social and political processes in Vinnytsia District after the liberation of the region territories from Bolsheviks. The mood of the local population is characterized, and their vision of solving the most urgent issues of the moment is revealed. Attention is focused on the practical activity of the police to ensure law and order.

Key words: county, Vinnytsia, peasants, foreign troops, county commissar, land committee.

Загальновідомо, що у січні 1918 р. практично усе Поділля опинилося під владою рад робітничих та солдатських депутатів, де більшість належала більшовикам, або збільшовиченим військово-революційним комітетам. Однак внаслідок підписаного Центральною Радою договору з країнами Четверного союзу у Брест-Литовському 9 лютого 1918 р., терени Подільської губернії за допомогою австро-угорських військ до середини березня було звільнено, що уможливило відновлення влади УНР.

Це був доволі непростий час в державному будівництві на Поділлі. Радянська історіографія оцінювала його винятково з класових позицій, як боротьбу червоногвардійських загонів з «військами окупантів та буржуазно-націоналістичної Центральної ради» [1; 2].

Натомість у працях новітнього історіографічного періоду оцінки більш виважені та об'єктивні, але суспільно-політична ситуація у Вінницькому повіті навесні 1918 р. розглядається досить побіжно [3; 4].

Відтак у пропонованому повідомленні ставиться за мету проаналізувати суспільно-політичну ситуацію на Вінничині у березні–квітні 1918 р. як вона оцінювалася представниками державної влади на регіональному рівні з виокремленням тих проблем, які вважалися найбільш актуальними для нагального вирішення.

Посаду Вінницького повітового комісара з 12 грудня 1917 р. посідав В. Боржковський [5, с. 380]. За рішенням центральних органів виконавчої влади з березня 1918 р. він щотижня подавав аналітичні звіти з характеристикою тих процесів, що мали місце в повіті. Базуючись на них, ми спробуємо окреслити найбільш важливі аспекти проявів суспільно-політичного життя регіону як їх оцінював повітовий комісар.

Зосередимось на аналізі доповіді В. Боржковського, яку він 20 квітня 1918 р. направив для інформації Подільському губернському комісару. Вона складалася з декількох розділів. Характеризуючи загальне становище повіту, повітовий комісар відмічав: «Анархія в повіті хоч і зменшилась, але не прикоротилась. Анархії сприяє самогонка і озброєність злочинного елементу, який наводить терор по селах. Тепер луччі елементи самі просять припинити злочинців і розбродити їх. Коли большевицький елемент буде обеззброєно та він почує над собою силу, то по селах скоріш настане спокій» [6, арк. 18].

Як бачимо, проблема вилучення зброї у населення виступала найбільш актуальною в питанні наведення порядку. І виконання цього завдання просувалося слабо. За зізнанням В. Боржковського, причиною тому було те, що місцева міліція не мала своєї сили. Через це необхідно було звертатися за військовою допомогою, але і в повітового коменданта ресурсів було обмаль. Тому в найбільш непростих ситуаціях, як, наприклад, у селах Шереметки, П'ятничан та Ксаверівки потребувалась допомога австрійського війська. У Шереметці та Ксаверівці довелося навіть застосувати «карного примусу», аби досягти результату. Остаточне вирішення питання повітовий комісар вбачав у реалізації наступних заходів: «Щоб надалі обеззброєння пішло ліпше і виконати розпорядження влади необхідно рішучих заходів від Повітового Коменданта, а позаяк він не має ще сили і не робить в цій справі нічого, треба, щоб він скористувався силою австрійського війська, котре прихильно відноситься до встановлення ладу і тепер не маєм жадної роботи. Треба негайно призначити, хоть на два тижні, по 100 чоловіка жовнірів на район кожної волости і тримати їх там поки населення не буде обеззброєно, злочинці не арештовані і всі розпорядження влади щодо порядку не будуть виконані» [6, арк. 18].

На настрої населення вагомо впливало перебування на теренах повіту польських легіонів. Більшості місцевого населення було незрозумілим їхня присутність. Обурювало людей і те, що польські військові підрозділи вважали за нормальне на власний розсуд арештовувати дільничних начальників міліції та голів волосних управ. Краєм ширилися чутки, що польські легіони будуть впливати на вирішення земельного питання. Усе це разом призвело до великої бійки, яка, розпочавшись у Брацлавському повіті, перекинулась у Вінницький. Останній пункт бою був у містечку Гнівани. З Брацлавського повіту прийшло до 5-6 тисяч озброєних селян, які вимагали допомоги від селян Вінницького повіту. Ситуацію намагався примирити повітовий комендант, котрий видав відозву до населення, в якій запевняв, що легіонери будуть роззброєні, і виведені з сіл у Вінницькі казарми. На допомогу українській владі в цьому питанні прийшло і

австрійське військо, і до замирення сторін долучився повітовий комісар, і начальник міліції [6, арк. 19 зв.].

В. Боржковський констатував, що на місцях розпорядження влади виконувались міліцією та громадськими інституціями. Проте при цьому акцентував, що через наявність зброї у небезпечних елементів і їхнє непокірливе ставлення до закону, багато важливих дій, таких як здача зброї за вимогою губернського комісара, повернення награваного майна, нищення лісів та самосуди, не виконувались. Погроза використання військової сили без її фактичного застосування тільки дискредитувала владу.

Анархію підтримував і той факт, що урядовими інституціями не завжди надавались розпорядження та пояснення на підставі закону. Наприклад, у Вінницькому повіті багато млинів, заводів та гуралень були захоплені сільськими комітетами на основі незаконних постанов повітового Земельного комітету. В результаті повітовому комісару довелося подати протест для скасування цих рішень в Адміністративний суд [6, арк. 18 зв.].

Налагодження функціонування інститутів державної влади на рівні повіту та органів місцевого самоврядування мало на меті приступити до організації нормального життя, діяльності освітніх і медичних закладів тощо. Однак на це потребувалися кошти. Водночас сплата податків населенням відбувалася дуже проблематично. Почасти цілі громади відмовлялися вносити необхідні платежі. Наприклад, відповідне рішення схвалило Станіславчикське земське зібрання, яке відбулося 28 березня 1918 р. До найбільших неплатників податків повітовий комісар відносив Калинівську, Люлинецьку, Островецьку, Юзвинську та Станіславчикську волості, де самі управи вимагали направлення озброєних загонів, аби справу зрушити з місця [6, арк. 18 зв.–19].

Щодо засіву полів, то тут справа виглядала оптимістично. Згідно констатації В. Боржковського «є надія, що пустуючих площин засіву не буде». Однак з продовольством склалася інакша ситуація. Місцеві євреї скупили в населення «тисячі коней, скотину, сало, цибулю, яйця, зерно, тисячами пудів борошна і відправляють в бік Австрії, під очевидним захистом австрійських військ» [6, арк. 19]. В свою чергу, це призвело до збільшення ціни на продовольчі продукти на 30%. У зв'язку з цим повітовий комісар рекомендував, що було б краще, коли б цю справу вільної закупівлі взяв на себе Поділь-Союз.

Окрему увагу при аналізі ситуації у Вінницькому повіті В. Боржковський приділив управлінським органам на селі. За його оцінками, сільські виконавчі комітети були реконструйовані та переформатовані, зокрема персональною репрезентацією, у період панування більшовиків. Відповідно туди потрапило багато «злочинних елементів». За нових суспільних реалій в багатьох селах робиться спроба знову переобрати їх, але це об'єктивно породжує безлад. Як вихід із цієї ситуації, повітовий комісар пропонував на основі виборного начала сформувати сільські управи у складі голови, писаря та скарбника, які б підпорядковувалися волосній управі, а не сільському сходіві [6, арк. 19].

Врешті, питання наведення та забезпечення правопорядку у регіоні вважалось першочерговим. У значній мірі його вирішення залежало від якісної діяльності міліції. За В. Боржковським, ситуація тут була наступною: «Формування міліції з початку дуже було важко. Прийшлося за браком відповідних людей залишити на містах старих поліцейських робітників. Залежність міліції від земства змушує пристосовувати штати міліції до фінансового становища повітового земства і через те в 1917 р. повітова міліція не мала установлених штатів та не могла відповідати своєму призначенню. Щоб вийти з цього становища Начальником повітової міліції були запроєктовані і потім Земським зібранням затверджені штати на 1 січня 1918 року, зразок яких до цього

прикладається. Але за браком коштів 3-го лютого Земське Зібрання дало пропозицію Земській Управі зменшити кількість міліції так, щоб вона утримувалась тільки на державні кошти, себто на суму 112075 р. 92 к., замість 279860 р. в рік по штату. На 1-е квітня земство в боргу міліції на суму 39491 р. 44 коп. При звичайних часах діяльність міліції буде продуктивна, але тепер, коли по селах є багато озброєного та злочинного елемента, всяке законне розпорядження міліції викликає опір та злобу. Коли-ж міліція не маючи військової сили, не може виконати своїх обов'язків, то хто шукає захисту у влади, обурюються проти неї, обвинувачуючи її в бездіяльності. Зо зменшенням анархії і повага до міліції побільшиться» [6, арк. 19–19 зв.].

Отже, можемо підійти до наступного висновку, що аналізуючи ситуацію в Вінницькому повіті навесні 1918 року ми виявили низку проблем, які ускладнювали соціально-політичне життя та загрожували стабільності. Нездатність владних органів та правоохоронних структур ефективно контролювати ситуацію призводила до збільшення анархії та загострення конфліктів. Наявність озброєних злочинних елементів, неохайність виконавчих комітетів та невиконання законних розпоряджень підірвали довіру громадян до влади.

Щоб вирішити ці проблеми, необхідно було вжити комплексних заходів. Передусім зміцнити правоохоронні органи та підвищити їх ефективність у боротьбі із злочинністю. По-друге, важливо було розширити участь громадських структур у прийнятті рішень та впровадженні заходів з покращення ситуації в повіті. Повітовий комісар достатньо добре усвідомлював ці завдання і працював над їхнім вирішенням.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Вінницька область / гол. ред. кол.: П. Т. Тронько (голова) та ін. Київ: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1972. С. 40. 777 с.
2. Нариси історії Вінницької обласної партійної організації / ред. кол.: В. М. Таратута (відп. ред.) та ін. Одеса: Маяк, 1980. 343 с.
3. Вінниця. Історичний нарис / гол. ред. А. М. Подолинний та ін. Вінниця: Книга-Вега, 2007. 304 с.
4. Східне Поділля в добу Центральної Ради та Гетьманату П. Скоропадського (березень 1917 р. – грудень 1918 р.): збірник документів та матеріалів / упоряд.: К. Завальнюк, Т. Стецюк. Вінниця: О. Власюк, 2008. 208 с.
5. Антонішин А. П. Державотворчі процеси на Поділлі в заключний період існування Центральної Ради (лютий–травень 1918 р.). *Матеріали XIII Подільської історико-краєзнавчої конференції* / О. М. Завальнюк (голова) та ін. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2010. С. 379–386.
6. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 1793, оп. 1, спр. 41. 711 арк.